

ЗМІСТ

Список скорочень	6
Вчення про медсестринство у внутрішній медицині (<i>Оксана Стасишин, Надія Іванів</i>)	7
Основні історичні етапи розвитку внутрішньої медицини	8
Принципи організації і методи надання лікувально-профілактичної допомоги пацієнтам	13
Поняття про хворобу, її етіологію, періоди, стадії, діагностику, клінічний і медсестринський діагноз, перебіг, прогноз, лікування, профілактику.	17
Методи обстеження пацієнта медичною сестрою	18
Суб'єктивні методи обстеження	20
Об'єктивні методи обстеження	23
Інструментальні методи обстеження	52
Лабораторні методи дослідження	62
Ведення пацієнтів із патологією органів дихання, професійними хворобами і отруєннями (<i>Галина Ткачук, Ірина Вібла, Галина Середюк</i>)	77
Анатомо-фізіологічні особливості органів дихання	77
Основні клінічні симптоми хвороб органів дихання	79
Гострий бронхіт.	81
Хронічний бронхіт	84
Бронхоектатична хвороба	89
Емфізема легенів	93
Бронхіальна астма	95
Пневмонія	101
Абсцес легенів	108
Рак легенів	112
Пневмосклероз.	115
Туберкульоз легенів.	117
Плеврит	126
Професійні хвороби	134
Пневмоконіоз	134
Вібраційна хвороба	137
Професійні інтоксикації.	140
Отруєння свинцем.	141
Отруєння фосфорорганічними сполуками.	144
Отруєння хлорорганічними сполуками (пестицидами).	146
Отруєння ртутьорганічними сполуками	148
Отруєння сполуками мипі'яку	151
Ведення пацієнтів із хворобами серцево-судинної системи (<i>Олена Малиновська, Ірина Бандура, Оксана Стасишин, Галина Ткачук, Ірина Вібла</i>)	155
Анатомо-фізіологічні особливості серцево-судинної системи	155
Основні клінічні симптоми хвороб серцево-судинної системи	156
Ішемічна хвороба серця.	156
Стенокардія	158
Інфаркт міокарда	161
Гостра судинна недостатність	166
Серцева недостатність	168

Артеріальна гіпертензія	172
Гіпертонічний криз	175
Атеросклероз	182
Кардіоміопатії	186
Легеневе серце	190
Набуті вади серця	192
Септичний ендокардит	201
Міокардит неревматичного походження	203
Перикардит	205
Ведення пацієнтів із ревматичними і системними хворобами сполучної тканини, алергійними захворюваннями (<i>Олена Малиновська, Ірина Вібла, Ірина Бандура</i>)	210
Дифузні захворювання сполучної тканини і хвороби суглобів	210
Ревматична хвороба	214
Ревматоїдний артрит	220
Колагенози	225
Системний червоний вовчак	225
Системна склеродермія	233
Дерматомиозит	238
Системний васкуліт	241
Вузликовий періартеріїт	245
Деформівний остеоартроз	247
Імунні захворювання	252
Історія розвитку імунології	252
Розвиток імунології в Україні	252
Алергійні захворювання	259
Полінози	261
Кропив'янка	261
Набряк Квінке	262
Медикаментозна алергія	263
Анафілактичний шок	263
Сироваткова хвороба	265
Ведення пацієнтів із хворобами органів травлення (<i>Оксана Стасишин, Ірина Бандура, Галина Ткачук, Ірина Вібла</i>)	270
Анатомо-фізіологічні особливості травної системи	270
Основні клінічні симптоми хвороб органів травлення	273
Гострий гастрит	275
Хронічний гастрит	281
Виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки (пептична виразка)	291
Рак шлунка	307
Хронічний ентерит	316
Хронічний коліт	320
Хронічний панкреатит	330
Хронічний гепатит	335
Цироз печінки	341
Хронічний холецистит	351
Жовчнокам'яна хвороба	356
Пухлини печінки	362
Дискінезія жовчного міхура	365

Ведення пацієнтів із хворобами нирок і сечовивідних шляхів (Юлія Микуляк)	373
Анатомо-фізіологічні особливості нирок і сечовивідних шляхів	373
Основні клінічні симптоми захворювань нирок і сечовивідних шляхів	374
Гострий гломерулонефрит	376
Хронічний гломерулонефрит	378
Гострий пієлонефрит	381
Хронічний пієлонефрит	383
Хронічні хвороби нирок	386
Сечокам'яна хвороба	386
Гестози	390
Амілоїдоз нирок	392
Ведення пацієнтів із хворобами системи крові (Галина Середюк)	399
Анатомо-фізіологічні особливості системи крові і органів кровотворення	399
Основні клінічні симптоми хвороб системи крові	401
Анемія	402
Гемобластози	415
Геморагічні захворювання	426
Мієломна хвороба	435
Лімфогранульоматоз	438
Ведення пацієнтів із захворюваннями ендокринної системи і порушенням обміну речовин	443
Анатомо-фізіологічні особливості ендокринних залоз	443
Дифузний токсичний зоб	444
Гіпотироз	453
Ендемічний зоб	459
Тироїдит	463
Цукровий діабет	467
Подагра	488
Гіповітаміноз	492
Захворювання гіпофіза	506
Хвороба Іценка—Кушінга	506
Гігантизм	509
Акромегалія	511
Гіпофізарний нанізм	514
Нецукровий діабет	518
Ожиріння	520
Захворювання надниркових залоз	525
Первинний гіперальдостеронізм	525
Феохромоцитома	527
Хронічна недостатність кіркової речовини надниркових залоз	530

ВЧЕННЯ ПРО МЕДСЕСТРИНСТВО У ВНУТРІШНІЙ МЕДИЦИНІ

Терміном «Внутрішня медицина» (синонім «Терапія») часто послуговуються у Західній Європі і походить він від таких понять, як «піклування», «догляд», «лікування», «внутрішництво».

Під терміном «внутрішні хвороби» розуміють групу захворювань, для яких характерні дві ознаки: локалізація уражень та методи лікування.

Внутрішня медицина вивчає етіологію, патогенез, клінічні прояви захворювань, розробляє методи діагностики їх, лікування та профілактики.

Головним завданням внутрішньої медицини є розпізнавання хвороби та її лікування. Процес розпізнавання проходить у три етапи, а саме:

- ❖ суб'єктивне обстеження;
- ❖ об'єктивне обстеження;
- ❖ лабораторне та інструментальне дослідження.

Провідним завданням терапії як науки є профілактика захворювань внутрішніх органів та лікування їх. Окремі розділи терапії сформувалися як медичні спеціальності: пульмонологія, кардіологія, гастроентерологія, нефрологія, ендокринологія, гематологія тощо, що дає змогу конкретизувати їхні завдання і підвищити рівень надання спеціалізованої медичної допомоги населенню.

Споконвіків людину супроводжували хвороби і тому медицина як форма боротьби з ними формувалася ще на початках становлення цивілізації.

Фундатором внутрішньої медицини був давньогрецький лікар Гіппократ, який писав, що організм людини є єдиним функціональним цілим, у якому діяльність окремих частин взаємопов'язана і взаємозумовлена. Тому порушення одного якогось органа або системи неодмінно позначається на функції інших органів і систем.

Медицина — одна з давніх форм збереження і зміцнення здоров'я людства. На початковому етапі розвитку цивілізації зародилася та розвинулася емпірична медицина. Вона ґрунтувалася на практичному досвіді окремих особистостей.

Важливим кроком було вивчення загального вигляду і будови органів людей, які померли від різних хвороб чи травм. Лікар Морганьї (1682—1771) одним із перших уважно спостерігав прояви хвороб, а у разі смерті хворого старанно оглядав його органи і вивчав зміни в них. На його думку, причини хвороб слід шукати у морфологічному ураженні того чи того органа. Новий спосіб обстеження хворого — вислуховування (аускультацию) відкрив лікар Лаенек (1781—1826).

Від емпіричних медичних знань і практики відокремилася наукова медицина, а сьогодні вже сформувалася доказова медицина. Наступна диференціація медицини пов'язана з її поділом на теоретичну і практичну.

С.П. Боткін (1832—1889) свого часу так визначив цілі практичної медицини: «Найголовнішими і найсуттєвішими завданнями практичної медицини є запобігання захворюванням, лікування хвороби, що розвинулася, і, врешті, полегшення страждань хворої людини». Однак найдосконаліше поєднання наукової, теоретичної і практичної медицини викристалізувалося та реалізувалося у формі клінічної медицини, що є найвищою формою діагностики й лікування хвороб людини та базується на передових досягненнях медичної науки і практики.

Визначна роль у розв'язанні фундаментальних проблем внутрішньої медицини (терапії) та у підготовці медичних кадрів належить класикам клінічної медицини, засновникам Київської терапевтичної школи (у другій половині XIX ст.) В.П. Образцову, Ф.Г. Яновському і М.Д. Стражеску.

ОСНОВНІ ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ

Розвиток сестринської справи в Україні

У дохристиянські часи в Україні для зцілення людей використовували лікарські рослини, психотерапію, лікувальні замовляння, масаж тощо.

Зі створенням Київської держави у IX ст. та поширенням християнства у X ст. активно розвиваються такі форми організації медичної допомоги, як народна, монастирська та світська.

Перші згадки про створення стаціонарних лікувальних установ у Київській Русі належать до X ст. Ще княгиня Ольга організувала кілька лікарень, у яких догляд за хворими було доручено жінкам.

Великі князі Володимир у 996 р. та Ярослав Мудрий у 1096 р. закріпили медичну справу за монастирями. Це сприяло розвитку церковної медицини, на яку великий вплив мала Візантійська християнська церква. В XI ст. при церквах та монастирях були облаштовані лікарні, богодільні, келійки для хворих, убогих та безпритульних. Ігумен Феодосій заснував у 1070 р. лікарню при Києво-Печерському монастирі, де лікарювали монахи-лікувальники. Найвідомішим із них був св. Агапіт Печерський, який зцілював зіллям та молитвами. Його ім'я «Агапіт» у перекладі з грецької мови означає «Божественна любов». Це любов і милосердя до знедолених, хворих, калік. Над труною Агапіта у Ближніх печерах Києво-Печерської лаври розташована ікона з написом «Преп. Агапит-врач безмездный», тобто безкоштовний, оскільки він не брав плату за свою працю незалежно від того, був

Агапіт Печерський

хворим князь чи жебрак. Агапіт Печерський, по суті, був засновником першої терапевтичної школи в нашій державі.